

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry

PL 86, 99871 Inari

puh. (0400) 836 500

e-mail: info@kullankaivajat.fi

1 (5)

Tiedote 24.9.2015

ESITYS TOIMENPITEISTÄ LAPIN KULLANKAIVUN TOIMINTAEDELLYTYSTEN TURVAAMISEKSI

Kullankaivun asema ja merkitys

Lapin kullankaivu on Euroopan mittakaavassa ainutlaatuinen elinkeino ja Pohjois-Lapissa osa alueen perinteisiä elinkeinoja ja kulttuuriperinnettä. Inarissa on harjoitettu ammattimaista kullankaivua 1869 lähtien. Kullankaivu on tuonut paikalliselle väestölle - niin saamelaisille kuin muulle väestölle - merkittäviä lisätuloja ja ajoittain päätoimeentulon.

Tällä hetkellä ammattimaisia kullankaivajia on noin 20, puoliammattilaisia noin 100 ja harrastajia tuhansia. Kaikkien kullankaivajien etuja valvoo Lapin Kullankaivajain Liitto ry (perustettu Lemmenjoella 1949), jolla on n. 4000 jäsentä.

Huuhdontakultaa tuotetaan vuosittain 25 – 40 kg. Suorat vuosittaiset kullanmyyntitulot ovat noin 2 miljoonaa euroa. Kullanhuuhdonta Lapissa on varsinaiseen kaivostoimintaan verrattuna hyvin pienimuotoista, mutta paikallistalouden mittakaavassa merkittävää. Kullankaivun talousvaikutukset vastaavat kahden keskisuuren paliskunnan poronlihan tai Tenon lohen tai alueen ammattikalastuksen tuottoa.

Lisäksi kullankaivu on synnyttänyt merkittävän korunvalmistusliiketoiminnan ja tukee matkailua. Kullankaivu on Lapin matkailun merkittävä vetovoimatekijä. Matkailu tukee vastavuoroisesti kullankaivua, koska matkailijat ovat merkittäviä hippukultakorujen ostajia. Harrastajien osalta kullan arvonlisäys on samantapaista kuin mm. Tenojoen lohenkalastuksessa: harrastajat jättävät paikallistalouteen enemmän kuin on heidän löytämänsä kullan arvo.

Kullankaivajat ovat vuosikymmenten kuluessa kehittäneet itse, ilman yhteiskunnan tukia huuhdontakullan tuotanto- ja jalostusketjun, joka kattaa irtomaalajeissa olevan kullan rikastuksen ja jalostuksen kaikki vaiheet alueen tutkimuksesta ja rikastuslaitteistojen valmistuksesta valmiiseen kuluttajalle myytävään koruun.

Jalostusketju on ympäristövaikutuksiltaan minimaalinen verrattuna kemikaaleja ja raskaita louhintaprosesseja käyttäviin suuren mittakaavan malmikaivoksiin – huuhdontakullan rikastuksessa hyödynnetään vain vettä ja painovoimaa.

VUODEN 2011 KAIVOSLAIN AIHEUTTAMAT ONGELMAT

Lapin kullankaivun kehitysnäkymiä on rajoitettu 1980-luvun lopulta saakka yhteiskunnan puolelta oikeuksien rajaamisilla, raskautetulla hallinnolla ja lukuisten eri sektoriviranomaisten valvontatoimilla. Varsinkin vuoden 2011 kaivoslain muutoksen jälkeen hallinnon raskaus suhteessa toiminnan volyymiin on muodostamassa vakavan iskun Lapin kullankaivun tulevaisuudennäkymille. Lain soveltamisessa kullanhuuhdonta rinnastetaan suuren mittakaavan malmikaivoksiin, ja niiden laajoihin valitusmahdollisuuksiin.

Saamelaiskäräjien yhteiskunnan erityisrahoituksella tehtailemien valitusten johdosta kaivosviranomaisen Tukesin lupakäsittely on ruuhkautunut siinä määrin, että kuluneella kaivukaudella on ollut yli 120 kullanhuuhdontalupahakemusta odottamassa lupapäätöstä. Se on yli kolmasosa kaikista yksittäisistä kullankaivualueista. Kullankaivajien oikeutta saada asiassaan viranomaispäätös kohtuullisessa ajassa tämä yhteiskunnan rahoittaman valitustehtailun aiheuttama lupakäsittelyruuhka loukkaa kiistatta.

Myös Inarin kunnan kehityskohteena olevaan kesämatkailuun tämä on jo kuluneena kesänä aiheuttanut alueen matkailuyrittäjien arvioimana useiden satojentuhansien eurojen toteutumattomat matkailutulot Saariselän matkailukeskuksen vaikutusalueella pitkäkestoisesti majoittuvien ja kuluttavien kullankaivun harrastajien osalta.

Mikäli valitusruuhkaa ei päästä purkamaan, on tulevana kesänä käsittelyruuhkan vuoksi vähintään puolet Lapin kullankaivun volyymista seisahduksissa hallinnollisten valitusten vuoksi, vaikka suurimmalla osalla alueista on kyse vakiintuneella alueella harjoitetun lupamääräysten mukaisen toiminnan jatkoluvista. Uudessa vuoden 2011 kaivoslaissa säädetyn erittäin lyhyen luvitusprosessin vuoksi jatkossa koko kullanhuuhdonta lakkaa Suomessa, mikäli tilanteeseen ei puututa yhteiskunnan taholta. Huomattavaa on että luvista tai kullanhuuhdonnasta ei pääsääntöisesti ole valitettu muiden yhteistyötahojen tai viranomaisten toimesta.

ESITYKSET TOIMENPITEIKSI

Lapin Kullankaivajain Liitto katsoo, että kaivoslakia tulisi muuttaa siten, että kullanhuuhdonnalle säädetään olemassa olevaa kevyempi lupa- ja valitusprosessi. Lapin Kullankaivajain Liitto esittää seuraavaa Lapin kullankaivun toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi.

1. KULLANHUUHDONNAN LUVITUSSYKLI

Kaivoslain muutosprosessin yhteydessä päätettiin sen kummemmin perustelematta kullanhuuhdonnan luvitusprosessiksi 4 + 3 + 3 vuotta. Eduskunta eikä Lapin Kullankaivajain Liittokaan ei nähnyt lausunnossaan tässä ongelmaa, koska ei ollut ennakoitavissa, että Saamelaiskäräjät käyttäisi arvokasta valitusoikeuttaan perusteettomien, ammattimaisen kullankaivun toimintamahdollisuuksien estämiseen tähtäävien valitusten tehtailemiseen.

Kullanhuuhdontaan myönnettävän kullanhuuhdentaluvan jatkoaika on kestoaltaan 3 vuotta. Aina jatkoajan päättymisen jälkeen avautuu uudesta lupapäätöksestä valitusmahdollisuus kolmen vuoden välein, ja tuotantotoiminta on tällöin keskeytyksissä hallinto-oikeusprosessin lopputulokseen saakka. Nyt vakiintuneen kullankaivun toiminnanharjoittajat ovat lupiaan uusiessaan joutuneet valitusten vuoksi odottamaan viranomaisen lupapäätöstä pisimmillään yli 4 vuotta.

Lapin Kullankaivajain Liitto esittää, että luvitusyksiä muutettaisiin siten, että lupa olisi voimassa esimerkiksi 5 + 10 + 10 + vuotta, jolloin ensimmäisen ”koekauden” jälkeen toiminnanharjoittajalla olisi mahdollisuus pitkäjänteisten kaivusuunnitelmien tekemiseen ja toteuttamiseen sekä jatkuvuuden tuoma turva tekemiensä investointien suhteen.

Tämä vähentäisi myös kaivosviranomaisen työn määrää: vakiintuneen toiminnan jatkolupa voidaan perustellusti tehdä yhtä hyvin kymmeneksi vuodeksi kuin kolmeksi, mutta kolme kertaa kevyemmällä viranomaistyöllä. Vastuuviranomaisilla säilyisi edelleen mahdollisuus puuttua toiminnanharjoittajan mahdolliseen lupaehtojen vastaiseen toimintaan ja tarvittaessa rauettaa lupa vaikka kesken lupakaudenkin.

2. KULLANHUHDONTALUVAN JATKUVUUS VIRANOMAISKÄSITTELYN AIKANA

Lapin Kullankaivajain Liitto esittää, että vanha kullanhuuhdentalupa olisi voimassa kullanhuuhdentaluvan jatkohakemuksen viranomaiskäsittelyn ajan. Nykyisellään pystytään moitteetta toimineen toiminnanharjoittajan vakiintunut toiminta keskeyttämään perusteettomilla valituksilla useiden vuosien ajaksi. Yrittäjällä jäävät tältä lupapäätöksen käsittely- ja valitusajalta toiminnan ansiotulot saamatta ja investoinnit kuolettamatta.

Toiminnan jatkamisen osalta voitaisiin tällöin määrätä erillinen vakuus, mikäli mahdollinen lupapäätöksestä tehty hallintovalitus johtaisi oikeuden päätökseen, jolla kullanhuuhdonta alueella määrättäisiin valituksen vuoksi keskeytettäväksi.

3. PÄÄLLEKÄISYYDEN POISTAMINEN ERI VIRANOMAISTEN LUPAKÄSITTELYSSÄ

Lapin Kullankaivajain Liitto esittää, että osana hallitusohjelman mukaista normienpurkuohjelmaa kullanhuuhdontaan liittyvää eri viranomaisten hallinnointia lupaprosesseissa yksinkertaistettaisiin poistamalla eri lupaviranomaisten päätösten päällekkäisyyksiä. Kullanhuhdentalupaprosessissa päätettäisiin ainoastaan omistusoikeudesta haettuun kaivoskivennäiseen ja oikeudesta huuhtoa lupa-alueella kultaa irtomaalajeista.

Kullanhuuhdontalupaprosessissa ei tällöin otettaisi kantaa toiminnanharjoittajan suunnitellun toiminnan mittaluokkaan eikä rikastusmetodeihin, vaan näistä päätettäisiin mahdollisessa ympäristölupaprosessissa, mikäli kullankaivaja haluaisi lupa-alueellaan harjoittaa ympäristöluvanvaraista koneelliseksi kullankaivuksi katsottua toimintaa.

Tämä poistaisi päällekkäistä samaan lupahakemukseen liittyvää viranomaistyötä, sekä vähentäisi oikeuslaitokselle tulevien valitusten määrää, kun nyt esimerkiksi Saamelaiskäräjät valittaa automaattisesti kaikista koneellista kullankaivua koskevista sekä kullanhuuhdontalupa- että ympäristölupapäätöksistä.

4. KAIVOSLAIN 169 §:N MUKAISEN TÄYTÄNTÖÖNPANOLUVAN LAAJENTAMINEN KOSKEMAAN MYÖS UUSIKSI KATSOTTUJA KULLANHUUHDONTALUPIA

Lapin Kullankaivajain Liitto esittää, että hallituksen esityksen HE 60/2014 mukaisesti voimaan tullut kaivoslain 169 §:n muuttaminen koskien kullanhuuhdontalupapäätöksen täytäntöönpanolupaa laajennettaisiin koskemaan myös uusiksi lupahakemuksiksi nykyisin katsottuja kullanhuuhdontalupa-päätöksiä silloin kun nämä alueet sijaitsevat ns. perinteisillä kulta-alueilla, joilla on jo aiemminkin kaivettu kultaa.

Kullanhuuhdontalupapäätöksiä koskevan byrokratian raskauden ja lupapäätösten päätösmaksuihin Saamelaiskäräjien valitustehtailun aiheuttaman lisätyön tuoman voimakkaan kasvun vuoksi toiminnanharjoittajalle on käytännössä ainoa mahdollisuus jo hyödynnetyn esiintymän osasta tai tutkimuksissa kannattamattomaksi osoittautuneesta osasta luopumiseksi on uuden aluerajauksen tekeminen lupa-ajan päättymisen yhteydessä.

Tällöin lupahakemus katsotaan automaattisesti uudeksi lupahakemukseksi, vaikka se pääosiltaan sijaitsisikin vanhalla lupa-alueella, mutta ulottuu vähäisessäkin määrin aiemmin lupa-alueeseen kuulumattomalle alueelle. Kaivosviranomaisella ei tällöin valitustilanteessa ole mahdollisuutta myöntää kaivoslain 2011 muutetun 169 §:n mukaista täytäntöönpanolupaa mahdollisessa valitustilanteessa.

Esityksen mukainen muutos olisi linjassa muiden lupaviranomaisten (lähinnä ympäristölupaviranomainen AVI) vastaavien vesi- ja ympäristölain mukaisten käytännön toimenpiteiden kanssa. Ympäristölupaviranomainen voi perustellusta syystä myöntää toimenpideluvan tilanteessa, jossa ympäristölupapäätöksestä valitetaan.

Yhdessä kaivosviranomaisen vastaavan mahdollisuuden kanssa tämä mahdollistaisi yritystoiminnan jatkamisen ilman pienyrittäjälle kohtalokkaita epämääräisen mittaisia muutoksenhaun aikaisia taukoja ja loisi varmuutta pitkäaikaisempienkin investointien tekemiseen.

5. TOTUUDENVASTAISTEN PERUSTELUIN TEHDYN KAIVOSPIIRIEN LAKKAUTTAMISEN PERUMINEN TAI TÄYSIMÄÄRÄINEN KORVAUS MENETETYISTÄ OIKEUKSISTA. JOS TÄMÄ EI OLE MAHDOLLISTA, SIIRTYMÄAJAN PIDENTÄMINEN

Lapin Kullankaivajain Liiton näkemyksen mukaan eduskunnan tulisi uudelleen arvioida päätöstä elinkeinonharjoittajien oikeutta loukkanneesta kullanhuuhdonta varten perustettujen kaivospiirien lakkauttamisesta vuoden 2011 kaivoslaissa.

Kyseinen päätös on jo aiheuttanut investointien menetyksiä, ja tulee voimaan astuessaan aiheuttamaan merkittäviä omaisuuden suojaan liittyviä oikeudenloukkauksia sekä olemaan vastoin perustuslain turvaaman yritystoiminnan harjoittamisen suoja.

Kullanhuuhdonta-kaivospiireillä on edelleen miljoonien eurojen edestä tutkimuksissa inventoitua huuhdonta-kultaa, joka olisi kaivospiireiltä taloudellisesti kannattavasti hyödynnettävissä. Tästä syystä kestävämmän perusteluin tehty päätös kaivospiirien lakkauttamisesta tulisi perua, tai vaihtoehtoisesti täysimääräisesti korvata.

Mikäli päätös kaivospiirien lakkauttamisen perumisesta katsotaan poliittisesti mahdottomaksi toteuttaa, tulisi siirtymäaika kuitenkin jatkaa 15 vuodeksi kaivoslakimuutoksen loppumietinnön tehneen eduskunnan talousvaliokunnan kannan mukaisesti.

Lapin Kullankaivajain Liitto katsoo että 15 vuoden siirtymäaika on minimi kaivospiireillä tiedossa olevien kultaesiintymien hallitulle ja ympäristövaikutuksiltaan minimoidulle hyödyntämiselle. Se toisi edes vähäisessä määrin perustuslain vaatimusten mukaisen suojan alueen yrittäjien investoinneille ja oikeudelle ammatinharjoittamiseen.

Lisätiedot:

Hannu Viranto, puheenjohtaja
puh: (0400) 182 964
e-mail: hannu.viranto@gmail.com

Antti Peronius, edunvalvontapäällikkö
puh: (050) 436 2316
e-mail: antti.peronius@kullankaivajat.fi

Kai J. Rantanen, toiminnanjohtaja
puh: (0400) 836 500
e-mail: info@kullankaivajat.fi